

Dit stuk verscheen in Het Parool van 6 maart 2010

Komende week zijn de jongeren het centrale thema van de Boekenweek. Journaliste Pauline Sinnema volgde twee jaar als mentor een 12-jarige Amsterdams-Marokkaanse jongen, die een van de vele schooluitvallers dreigde te worden. Ze schreef er een boekje over: 'Mijn vader slaat me niet.' Onderstaand een aantal fragmenten:

Mijn pupil, Abdel, is 12 jaar en had liever een man gehad als mentor. Maar dat mag niet van zijn vader. Want een mentor komt eens per week op huisbezoek en vader zit meestal in de moskee; als hij niet thuis is, wil hij geen vreemde man over de vloer. Al vertoont moeder zich nooit, zij zit altijd in de keuken. Maar ook daar kan haar eerbaarheid kennelijk schade oplopen.

Ik ben meteen al verontwaardigd. Als die jongen zo graag een man wil, kan zijn vader toch zorgen dat hij thuis is als de mentor komt? Vader heeft al jaren een uitkering. – hij hoeft nergens naar toe. Maar discussie is niet mogelijk: geen man over de vloer en anders geen mentor voor zijn zoontje. Klaar.

'Religie!' gromt hij. Toverwoord. Maar eigenlijk is het een kwestie van cultuur – respect voor die van hem, lak aan die van mij. Het is een mentaliteit waar ik slecht tegen kan. En dan hoor ik ook nog eens dat mijn allereerste pupil mij eigenlijk helemaal niet wil. Hij wil een man.

De moed zinkt me even in de schoenen, maar ik spreek mezelf streng toe: ik ben hier niet om me geschoffeerd te voelen maar om Abdel op weg te helpen, en we hebben nog een heel jaar voor de boeg. Eerst maar eens kijken hoe ik dit aan moet pakken. Geen idee, eerlijk gezegd.

*

Dit is een verslag van twee jaar vrijwilligerswerk, waarin ik me intensief bemoeid heb met een Marokkaans jongetje. Ik begon er aan omdat ik iets nuttigs wilde doen in ons multiculturele drama. En het vrijwilligersproject waar ik tegenaan liep, is heel erg nuttig: kinderen helpen die in de eerste klas van het voortgezet onderwijs al uit de boot dreigen te vallen.

In Amsterdam is de schooluitval enorm. Omdat kinderen geen hulp van hun ouders krijgen, niet leren hoe ze huiswerk moeten maken, geen eigen plekje hebben; ouders nauwelijks Nederlands spreken, analfabeet zijn, of hun kinderen 'gewoon' verwaarlozen – nou ja, noem maar op. Het idee is dat je eens per week op huisbezoek gaat.

*

Tijdens de eerste kennismaking zit Abdel ineengedoken op de bank; hij kijkt me nauwelijks aan, en antwoordt zo binnensmonds dat ik hem amper versta. Vader kijkt misprijzend toe.

Abdel mompelt iets over het afscheidstoneelstuk van de basisschool volgende week, waarin hij 'een grote rol' heeft. "Wil je dat ik kom kijken?" vraag ik. Hij knikt hevig. Ik pak mijn agenda om de datum op te schrijven. Vader staat op en verdwijnt.

Als hij de deur uit is, zie ik een kleine metamorfose. Abdel wordt losser: hij laat zijn hoofd niet meer hangen, mompelt een stuk minder en lacht af en toe zelfs een beetje. Ik had me voorbereid op een moeilijk kind met 'boze buien', zo stond het op het aanmeldingsformulier. Zelf had Abdel zich 'een beetje agressief' genoemd. Maar hij lijkt voornamelijk ontzettend verlegen. En hij heeft een leuk koppie.

"Luister," zeg ik. "Ik doe dit voor de eerste keer, dus ik weet ook niet precies hoe we het moeten aanpakken. Maar ik kan me nog wel herinneren dat het helemaal niet leuk is om 12 jaar te zijn. Iedereen weet het beter, alleen omdat ze ouder zijn. Heel onrechtvaardig. Maar dat gaat vanzelf over, en in de tussentijd kan je je natuurlijk in allerlei gevechten gooien maar het is veel handiger om te proberen het zo leuk mogelijk te maken. Daar kan ik je waarschijnlijk wel een beetje bij helpen."

"En verder moet je proberen te onthouden dat ik er dit jaar alleen voor jou ben. Dus niet voor je vader, niet voor je moeder, niet voor je school. Ik ben er Alleen Voor Jou. Als je me iets vertelt, blijft het onder ons. En je kunt me alles vragen, ook als het niet over school gaat. Ik weet niet op alles een antwoord, maar dat zoeken we dan gewoon op. En ik vind niet gauw iets gek."

Abdel heeft heel stil zitten luisteren, maar bij die laatste zin moet hij vreselijk giehelen. We gaan die eerste dag uit elkaar, vader, zoon en ik, met de afspraak dat Abdel eind augustus, na de lange vakantie van het gezin naar Marokko, mee mag naar pretpark Duinrell, tijdens een feestdag voor alle mentoren en pupillen – twee bussen vol.

Abdel glundert; hij is nog nooit naar een pretpark geweest.

*

Een week later belt mijn nieuwe pupil me om zeven uur 's ochtends wakker. Of ik nog weet dat ik die avond naar de toneeluitvoering van de basisschool moet komen. Abdel klinkt alsof hij op is van de zenuwen. Ik beloof plechtig dat ik er zal zijn.

Een half uur later, ik ben net weer in slaap gevallen, belt hij nog eens om voor alle zekerheid de aanvangstijd te bevestigen.

Ik kan het me duidelijk niet veroorloven om te laat te komen, dus vertrek ik een half uur te vroeg van huis: stel je voor dat ik in een file terecht kom. Abdel is er al, en heeft een geïmproviseerde uitnodiging voor me gemaakt op de blanco achterkant van een verkreukeld stencil.

Terwijl ik door de gangen van de school dwaal en lees wat er op de prikboards is gehangen, holt Abdel tussen het podium en de buitendeur heen en weer. De zaal stroomt vol. Veel vrouwen met een hoofddoek. Ik begin Abdel's zenuwen te begrijpen en houd, net als hij, de ingang scherp in de gaten. Dan begint de voorstelling. Abdel heeft een glansrol, en een Schwung waar ik versteld van sta.

Maar vader is er niet, en de ogen van zijn zoon gaan de hele avond naar de deur.

Vlak voor het einde van de voorstelling komt hij binnen. Abdel heeft zijn rol inmiddels al gespeeld en zit op het podium onverschillig voor zich uit te kijken. Ik zie hem na afloop niet meer terug; hij is verdwenen.

*

"Waar is uw vrouw?" vraag ik Abdel's vader, die na afloop met een andere vader staat te praten op de binnenplaats van de school. Hij probeert me beledigend lang te negeren, kennelijk in de hoop dat ik afdruipt. Dan zegt hij afgemeten: "Boodschappen doen."

"Werkelijk?" zeg ik. "Boodschappen? Om negen uur 's avonds? Terwijl uw zoon voor het eerst van zijn leven in een toneelstuk speelt..."

Wij begrijpen elkaar, vader en ik.

Hij ziet mijn woede op hem.

Ik zie zijn afschuw van mij.

“Religie!” bijt hij me toe, en loopt weg.

Alsof we niet alletwee al die vrouwen met hoofddoek in de zaal hebben zien zitten.

*

“Waarom was je moeder er niet?” vraag ik Abdel.

Het is een week na de voorstelling en ik heb hem uitgebreid gecompimenteerd met zijn toneelprestaties.

“Rugpijn,” zegt Abdel.

“Moest ze geen boodschappen doen?”

“Nee, ze had rugpijn. Mijn vader ook, die heeft ook rugpijn, daarom kan hij niet werken.”

Hij illustreert de klachten door met een hand op zijn rug als een oud mannetje enorm krom door de kamer te wankelen.

In het echte leven loopt Abdel’s vader absoluut niet krom, en wekt ook anderszins niet de indruk te lijden onder enig letsel. Fier rechtop gaat hij zijn gang.

*

Vanaf de tweede keer dat ik bij Abdel thuis kom – toen het tot me doorgedrongen was, dat moeder de eerste keer in de keuken had gezeten en er door niemand bij werd gehaald om de plechtige kennismaking bij te wonen – maak ik er een punt van haar uitgebreid te begroeten. Respect! Aan mij zal het niet liggen.

*

Deze keer zit de stemming er goed in; moeder komt er ook even bij, de meisjes glunderen, iedereen is gelukkig en dan zegt Abdel tegen zijn moeder iets in het Berbers. Hij zegt het lachend maar haar gezicht betreft. Ze kijkt even naar mij, met een blik die ik niet kan peilen – vijandig, denk ik in een flits, maar dat kan toch niet? – staat op en loopt naar de keuken.

‘Wat gebeurt hier?’ vraag ik Abdel.

‘Ik zei dat ze naar de keuken moest,’ zegt Abdel. ‘Dat was een grapje!’

*

Stel, je hebt een vertrouwensband met je pupil en die vertelt je dat er binnenkort rellen zullen uitbreken. Wat doe je dan? Het is mentor-cursusavond en de cursusleider weet het antwoord. Die jongens worden immers door iedereen in onze maatschappij uitgekotst!

Wij moeten begrip tonen, tegenwicht bieden voor Geert Wilders!

Tijd voor discussie is er niet meer, maar ik ben zo boos dat ik hem na afloop aanschiet.

Wat zijn dat voor onverantwoordelijke praatjes? Zou het niet aan de thuissituatie kunnen liggen, als die jongens zo opstandig zijn? Misschien wordt in die gezinnetjes de Nederlandse maatschappij wel uitgekotst, in plaats van omgekeerd. “Ach,” zegt de cursusleider. “Ik ben het op sommige punten best eens met Wilders, hoor. Die huwelijksmigratie bijvoorbeeld, dat moet echt meteen verboden worden.”

Mijn vader slaat me niet, door Pauline Sinnema, uitg. Thoeris, 16,95 euro.